

Buurtboek Ede-Veldhuizen band 1, 1596-1628.

Buirspraecke in der
dorp van Ede und
buirschap Velthuisen
de annis 96, 97 tot
1601 inclus

Op ten XII^{en} april anno XV^c XCVI¹

Item die van Immickhuisen
plegen met oer schaepen tho
keren op den oeversten Dwars-
wech.

Item Rick Roeterssen, Jan Wolters
und Evert Willemsen mitten
oeren gepacht dat sij sullen
keren op den middelsten dwar[s]-
wech, des jaers voertien *gulden*
sess jaeren lang, ingaende
het eerste jair op Paesschen deses
sesundtnegentichsten jaers
und een tonne biers eens um
den dijck te helpen maecken
und sullen egene vrembde
beesten noch schapen annemen.

¹ Datum in Romeinse cijfers: 12 april 1596. Een gebruikelijker notatie is: MDXCVI.

Noch op die buirspraecke versproocken dat die buirvrede in *het* dorp und an die Moelensteech sal dicht wesen tusschen dit und vrijdach naestcoemende, so die schouwe alsdan gevuirt zal worden, *het* welck van nu voort-aen *ten* ewigen daegen tho op den iersten april gecontinuiert sal werden.

Noch verdraegen, dat men die Maender, Velthuiser und Doesburger dijck sal opmaecken datter egeen slaegen bevonden werden, die leechten nae die hoochten, tegen den sesten april in anno 97.

Item die Weteringh op te maecken

nae older gewoenten in diepte
und breite und die kaeije te hoege[n]
dat het water in die mehen niet
kan lopen.

Die mehengraeff oock ieder tein-
dens sijn landt uttegraven acht
²voeten breedt und die eerdt na
die mehen op te werpen.

Insgelijcken besijden die mehen
sal ieder oock so veel opmaecke[n]
und graven van die Weteringh
ahn wes op die mehengraeff
tho, als ieder voer breit heeft.

Item die Velthuiser schudt und
schutdijck dicht und op te maecke[n].

Van dit alles sal die scholtis als
dijckgreeff die schouwe vuiren

² Hier staat in de marge: "nota".

op den eersten vrijdach in die mej,
dit sal men die van Maenen,
Velthuisen und Doesburch bij
kerckenspraecke anseggen.

Oock sal niemandt sandt ut die
Muelensteech binnen dorps bren-
gen, bij pene van een daelder,
oock egeen pluisen in die Muelen-
steech te maecken.

Anno 97

Noch versproocken dat ieder doer
sijn landt dwars doer die mehen,
beginnende in *het* Marriendaelsche
hoijlandt daer *het* leechste is, vier
voet breet doer sal graven wes
an die steech tho.

Noch sal die muller die muel

bewaren met heiningh off thoversicht, dat die naburen genen schade geschiede, off den muller sal den schade oprichten.

Tot schoeters sijn geordonniert
Gerrit Wolterssen und Jan Derckssen.

Item wie des nachtz in die mehen
peerden off beesten hoedet, sal verbeuren
een tonne biers, off daerut gras
maeijt.

Dat men oock egeen peerdt off
beesten op scheidelvoren sal hoeden
off enige schaepen op den Eder
Engl laten commen, voer die
leste garff daervan is, *het* schodt
op een schilling.

Noch sal een ieder mit sijn schapen op
sijn streeck blieven.

Die wiltvrede sal men dicht maecken
na older gewoenten, tegen over
veertien daegen nemblich den X^{en3}
aprilis 97.

Noch geaccordeert dat niemandt
mistung op die straeten
sal leggen.

Insgelijcken sal men op den Velt-
huiser Brinck und steegen noch
straeten, egene plaggen meijen.

Anno 98 den ij⁴ april

Ierstelick versproocken so ie-
mandt koeren utten eng vuirden
und over sulx gater in de
wal groeve, daerdoer enigen
schade geschiede, sal deselve het
schot und den schade betalen.

³ Romeins cijfer: den 10^{den} april.

⁴ "ij" i.p.v. Romeins cijfer II: den 2^{den} april.

Item overgegeven dat een ieder sijn vrede tegens donderdach den sesten aprilis sal dicht maecten, und doer wiens vrede schaede geschiet, die sal het schot und schaede goet doen.

Noch sal die mehen geweit worden voer dit mael wes den negenden april⁵ und van nu voortaan sal die niet geweit worden na den eersten aprilis ewichlick.

De olde schoeters warden gecontinuiert bij provisie.

Noch dat niemant ennich holt, hardt noch weeck, op enes anderen grondt sal affhouwen, elcke reiss op een daelder, vur den schoeter.

Voortz in alle andere punten sal m[en] sich draegen na die conditien annis 96 ende 97 geconditioniert und overgegeven.

⁵ Hier staat in de marge: "nota/ geerreesteert".

Anno 1599 den IX^{den} 6 aprilis

Ierstelick versproocken dat also Rijck Roeters gepacht hadde, dat hij met sijn nabuiren soude keren op ten middelsten dwarswech jaerlix voer tien gulden, ende sijn naebuiren hoeden und daertho niet en geven dat men die naburen daerop sal horen binnen acht daegen, ende den scholtis alsdan aenseggen, wat sij willen doen.

Noch verdraegen dat men die Velt-huuser und Doesburger dijcken sal opmaecken datter geen slaegen bevonden warden, die leechten na die hoechten, tegen den XVII^{en} 7 aprilis voer dit jaer. Und van nu voortaan tegen den sesten aprilis ewichlick ge-duirende.

Item die Weterung op te maecken tegen vrijdach toecommende wesende den XIII^{en} 8 aprilis.

⁶ Romeins cijfer: den 9^{den} april.

⁷ Romeins cijfer: den 17^{den} april.

⁸ Romeins cijfer: den 13^{den} april.

Die Mehengraeff sal men utgraven
als anno 96 versproocken.

Van *het* Schut und Schutdijck oock als
anno 96.

Dat men egene peerdt op scheidelvoren
noch aen wallen sal hoeden. Und wie
men niet kan becommen, so veer
men se slechtz kendt, sal voer *het* schot
verbeuren tien stuver, und des nach[ts]
dubbelde breucke.

Van *het* koorn van idt lant te vuiren
als anno 98 versproocken.

Dat oock niemandt mit ennige
⁹beesten in die mehen sal hoeden voer
und aeler den lesten opper hoeijs
daerut zij gevuiert.

Die schoeters worden gecontinuiert.

Van *het* hout alsboven anno 98.

⁹ Hier staat in de marge: "mede/ geerreesteert".

Anno 1600.

Den XXIII^{en} 10 martij

Die vrede belangende gelijk *anno*
98 versproocken, tegen den VI^{en} 11 aprilis.

Die schoeters worden gecontinuiert
wie annis 98 *ende* 99.

Anno 1601

Die buirvrede sal dicht wesen op
donderdag den sestienden aprilis
bij pene wie anno 98 versproocken.

Uut die mehen aenstondt te blieven,
na desen dach.

Schudt und Dijck te maecken als *anno*
99 versproocken.

Van de schutting der peerden aen die
scheidelvoren, wie anno 99.

¹⁰ Romeins cijfer: den 23sten maart.

¹¹ Romeins cijfer: den 6^{den} april.

12

Anno 1607 den 6^{en} april

Buerspraecke gehalten i[n den]
dorp van Ede unnd b[uirschap]
Velthuisen.

1

Item die van Immick[huisen]
plegen met oer sch[aepen tho]
kerenn op den ou[versten]
Dwarswech.

2

Noch is op die [buirspraecke]
versprocken da[t die buir-]
vreede in *het* dorp [und an]
die Molenste[ech sal dicht]
wesen tussche[n dit und]
comende vr[ijdach und]
zal die sch[ouwe gevuir wor-]
den, *het* welc[k van nu ten]

¹² Een gedeelte van de rechtermarge van deze pagina en de linkermarge van de volgende pagina is verdwenen. De tekst is aangevuld naar analogie van de pagina's 3 en 4.

ewigen dagen tho op denn II^{en}
aprilis zal gecontinuiert worden,
bij die poena van eenen dalder,
[ov]er 8 dage wesende den 5 aprill.

3

Noch verdragen dat men
die Maender, Velthuiser
[u]nnd Doesborger dijck sall
opmaeken datter gheenn
[s]laegen bevonden weerden
[w]egens die leechten nha die
[ho]echten, tegens den sestenn
[ap]rilis.

4

[Item] die Weeteringhe op
[te] maken nha older ghe-
[woe]nthe in diepte ende
[breit]e unnde die kaeije the
[hoegen] dat het waeter in
[die mehe]n niet en loept.

5

Die mehengraeffens oick
thiendens sijn lanndt eenn
ieder uth the graven acht
voeten breet unnde die
aerde nha die mehen op
te werpen.

6

Innssgelichen besijdenn die
mehen sal een ieder oick
soe veel opmaecken unnde
graven van die Wetterin-
ghe aen wess op die mehen-
graefft tho als ieder voir
briete hefft.

7

Item die Velthuiser
schut unnde schutdijck
dicht unnd op the maecken.

8

Oick sal nijemandt sandt
uuth die Moelensteech in *het*
dorp brengen bij poene van
eenen dalder, oick giene
pluijsen in die Mollennsteech
thoe maken.

9

Noch versproocken dat eenn
ieder dwaers door die mehen
door sijn landt, beginnende
in *het* Marriendaelsche hoijlandt
daer *het* leechste is, vier voet
breet doer sal graven wes
ahn die steech thoe, bij poene
van eenen dalder.

10

Noch sall die moller die
muel bewaeren met heiningh
offte toeversicht dat die na-
bueren genen schade geschiede
off den muller sal den schaden
oprichten.

11

Item wie des nachtz in die
mehen peerden offte

¹³ biesten hoedet, sal verburen
eine tonne biers ende den
schoeter dubbelt schott.

12

Dat men oick giene perden
offte biesten op scheidel-
voren sal hoeden, off enigh
schaepen op den Eder
Engh laeten kommenn
voer die leste gaerff daer-
van is, *het* schot op een ¹⁴ dalder.

13

Noch sal een ieder met
sijn schaep op sijn streeck
blivenn bij een poene *van enen*
dalder.

¹³ Hier staat in de marge: "offte gras/ uth die mehen/ snijdet".

¹⁴ Doorgehaald: "schellinck".

14

Die wiltvreede sal men
dichte maken nha older
gewonthe tegens den
twaelfften aprilis.

15

Noch veraccordiert
¹⁵ dat niemandt messonghe
op die straet sal leggen,
¹⁶ als oick ennige asshoepen, hout-
sagemeel ende ander vuelnisse
dat over die groepe bevonden wordt.

16

Insgelijcken sal men op den
Velthuiser Brinck unnde
stegen noch straten ¹⁷
¹⁸ ennighe plaggen meijen
bij een poene van een dalder voir
den schoeter tot corrextie van
die nabueren.¹⁹

17

Is oick versprocken soe
iemandt ²⁰ uth den
engh vuerden ende over sulx
gater in den wal groeve,

¹⁵ Hier staat in de marge: " nota".

¹⁶ Hier staat in de marge: "[b]ij poena van [e]enen daller".

¹⁷ Doorgehaald: "noch".

¹⁸ Hier staat in de marge: nota".

¹⁹ Vergelijk pag. 7

²⁰ In de marge staat "[k]orn", op deze plaats in te voegen.

daerdoer eenigen schaede
geschiede, sal die selve het
schot ende schaede betalenn.

18

Item oick avergegeven dat
een ieder sijn vrede
tegens den vrijdach we-
sende den X^{en} aprilis
dichte maeken oft doer
wiens vrede schade geschiet
die sal het schot unnde
schade betalenn bij poena
vann eenen daller.

19

Oock sal men die mehen
nha den eirsten aprijlis
²¹ niet meer meijen unnd dit
sall ewelick weerdenn
gecontinuert.

²¹ Hier staat in de marge: " nota".

20

Noch en sal niemandt
hart offte weeck holdt,
van een ander mans grondt
sinde, ende hoeuwen op poene van een
dalder, voer den schoeter
van elckenn reisse.

21

Dat oick niemandt
met ennighe biesten in die
mehen sal hoeden, ehe *ende*
²² bevoirens den lesten opper
hoijs daeruut sij geuert,
bij poene *van eenen dalder*.

23

Is oick noch versprockenn
dat die peerden unnde biesten
uuth het hoeijbroeck sollenn
blijven vierthien dagen voir mej,
die schape ahnstonndt, als
oick van den brinck.

²² Hier staat in de marge: " nota".

²³ Deze laatste alinea is doorgehaald, maar nog leesbaar.

22

Sollen oick die buermeisters
van Maenen unde Velthuisen
²⁴ goede opsicht hebben, dat die
Velthuiser schut op sijn be-
hoerliche tijt op ende thoe
gesloten weerde.

23

Noch sollen die selve buer-
meisters ahn stondt gaen bij
Coert Aertzen, boeuman op
op die Slundt, dat hij dat
water komende ahn die nort
zijde van de Spendt steeghe,
geleijde sijn olde gangenn
unde wegen. Alsoe dat het
den van Manen in heur
landerie ghien schade en doe.
Unnde dat hie oick tot profijt
des buerdes van Velthuisen
sal holden einen hengst, beer,
veer unnd eenen broewketel
waer voer hij is genietende
ettelijche landerie.

²⁴ Hier staat in de marge: " nota".

24

Dat oick die schaep uuth het
hoeijlanndt als anno 1606
versprocken is, sollen bliven.

25

Die Velthuiser unnd Does-
burger dijcken sollen opge-
maeckt wesen tegens denn
seestenn mej.

26

Voir dit jaer 1607 is
angenomen Robert Cornelissen
voir een schoeter.

27

²⁵ Die geerffden van Velthuisen
unnd Ede hebben den edelen
erenfesten joncker Carll van
Arnhem vergondt ende gecon-
sentier een kempen oder een
stukkesken landes an to graven
bij sijn *edele lieve* schoters an denn
colck waervan die nabueren
binnen gecontentiert.

²⁵ Hier staat in de marge: "gemeen", in te voegen als tweede woord.

28

Van dit alles sall die
scholtus die schouwe vueren
als dijckgraeff unnde
alle voirseide punten ende
articulen the achtervolgen.

Anno 1608 den 28^{en}
martij.

Die buer vrede sal dijchte gemae-
ckt wesen tegens naestcomende
vrijdaghe. Ende volgens voirt
alles tho achterfolgen en nha to komen
gelijck anno 1607 op den seesten
aprilis van die gemein nabueren ver-
sprocken ende veraccordiert is worde[n].
Ende hebben tot eenen schoeter
ahngenomen Gerrit Wolterssen van
der Hoeve.
Hier van sal die scholtus met die
buirmeisters Brandt Rixenn
ende die lange Evertt Maessenn
die schouwe fueren.

Anno 1609
den 28 martij

Is up die buirsprake van die gemiene nabuiren versproicken, versproicken, veraccordiert ende besloten dat men sall nemen onpartijssche mannen, omme den gemienen wech toe besichtigen, so gelegen is tusschen *zaliger* Brandt Schoemaeckers ende Jacob Hendricksen huis ende hoffstadt, omme dair van kennisse ende uuthspraecke toe doen woe breet ende wijt den gemienen wech voirmails ende eertijts gewest sij.

Noch hebben die gemiene nabuiren geconsentiert, toegelaten ende vergust²⁶ dat Ceelman van Ommeren

²⁶ Lees: "vergund".

ende zijne erven sullen mogen
die Geerstege van beijden
zijden ²⁷ upgraven tot re-
paratie ende verbeteronge des
gemienen weges. So veer
ende wijt sijnen weijcamp
is streckende ende denselven
dijck met elsen ende anders
te mogen bepoeten ende vol-
gens voirtaen het holtge-
was te genieten, alles son-
der iemants wederseggen,
met den bescheijde dat
Ceelman van Ommeren
ende sijnen erven den wech
geniten sullen blijven ende
vrij gebruicken laeten
bij die gemiene nabuiren
die des toe doene ende
van nooden hebben.

Vorder is noch versproicken
bij die nabuiren dat alle
vuirgaende conditien ende

²⁷ Doorgehaald: "mogen".

ende vurwaerden sullen ten
vollen gehalten ende achter-
volget worden gelijk
in anno 1607 op den
sesten aprilis binnen
gemaeket ende van die
gemiene nabuiren over-
gegeven.

Ende hebben tot eenen
schoeter wederomme an-
genomen Gerrit Woltersen
van der Hoeff als voirmals.

Unde tot buirmeisters
gesteldt ²⁸ Schep
ende Tijs Petersen.

Item die buervree
sal men dichte maecken
binnen den tijt van acht daegen.

²⁸ Doorgehaald: "Evert".

Hierover ende alle
andere vuirgaende
ende gemaecte conditien
sall die erentfeste
Ceelman van Ommeren,
schultus met die twee
buirmeisters die schou-
we vuiren van alles
ende eenen ijderen die
breucke affnemen, so
dair up staet, die
breuckhafftich bevon-
den mochten worden.

Anno 1610 den
9en aprilis

Is op die buirspraecke
van die gemiene nabuiren
versproicken dat den Does-
borger dijck ende schudt
tegens meije naestcomende
gemaectt sall zijn.

Ende den Velthuiser dijck
binnen den tijt van acht
dagen.

Item die bieste sullen
mogen weijden in die
mehen tot acht daege toe
voir mej.

Is noch versproicken dat
men alle steegen sall
maecken bij die gemiene
²⁹ nabuiren sonder danner
ennige plaggen te mogen
maeijen in die steegen
offte op den brinck, bij
eene poene van twee
daller.

²⁹ Hier staat in de marge: "nota".

Vorder is noch versproicken
bij die nabuiren dat alle vuir-
gaende conditien ende vurwair-
den sullen ten vollen gehalten
ende achtervolget worden
gelijck in anno 1607,
acht, negen ende thijne
bij die gemiene nabuiren
gemaect en overgegeven
binnen.

Eirstlichen hebben die
gemiene nabuiren we-
deromme angenomen tot
eenen schoeter Gerrijt
Woltersen van der Hoeff
als voirmaels.

Unde tot buirmeisters
gesteldt Peter Sandersen
ende Lambert Wijnen.

Item die buervree
sal men dichte maecken
binnen den tijt van acht
daegen.

Hierover ende alle andere
vuirgemaecte ende
vuirgaende conditien
sall die erentfeste Ceel-
man van Ommeren
schultus met die twee
buirmeisters die schou-
we voeren van alles
ende alle breuckhaffti-
gen den breucke dair
toe staende, affnemen
ende straffen.

Anno 1611 den
25 martij

Is op die buijrspraecke
van die gemiene nabueren
versproicken, dat den
Veldthuijser dijck van die
nabuiiren sall gemaect
worden tegens toecomende
donredach.

Item men sall met die
bieste blijven uuth die
mehn viertien daege
voir mej.

Item alle vuijlenissen,
holdt, aschhopen, mes
ende alle andere ongemack
dat over die groeve be-
vonden wordt, van die
strate te ruijmen binnen
den tijt van vierthien
daegen.

Oick en sall niemandt
verckens mogen holden
op die strate, off hie sall
die selve den heerden voir-
geven offte stedes ende
altijts op *het* schot holden.

Item die koeheerde sall
sich die verckens mede
hoeden ende goede opsicht
op die verckens ende
biesten hebben dat sie
niemandt ennige schade
mogen doen offte die
heerde sall dat schot
selver betailen.

Vorder is noch versproicken
bij die nabuiren dat alle
vuirgaende punten,
oude artikelen, ende
³⁰conditien ende
vurwaarden sullen

³⁰ Hier doorgehaald "alle".

ten vollen gehalten ende
achtervolget worden
gelijck in anno 1607,
acht, negen, thijne
ende elff bij die gemiene
nabuiren gemaect
ende overgegeven binnen.

Item Gerrijt Wolterssen
van der Hoeff, schoeter
ende tot buirmeijsters
gesteldt Ceelman
van Ommeren ende
Lammert Wijnen.

Anno 1612
op ten 13^{en} aprilis

Is op die gemiene buerspra-
ke van die nabuiren van
Veldthuisen ende het dorp
van Ede, versproicken
³¹ ende geconditioniert dat
sich niemandt sall onderstaen
noch verdrijsten enige
peerde, biesten ende verckens
te laeten gaen, noch te
comen in den engh alleer
ende bevoirens een ijder man
sijn raepen edder groen
sall ondergebout hebben,
noch oick die hecken
openen offte doen openen
voir Martini³², ende dat bij
die poene van een tonne
biers.

³¹ Hier staat in de marge: "nota/ ende/ gearrest-/eert".

³² Heiligendag van St. Maarten: 11 november (Grotefend, 1982, p.78).

Oick is versproicken dat
alle voirgaende articulen,
poincten ende conditien
van anno 1607, 8, 9,
10, 11 ende 1612 inclus,
stricktelijcken sullen
achtervolget worden
ende dat bij verbeurte
der penen daerop staende.
Wairover die schultus
Ceelman van Ommeren
met die buirmeijsters
goede op sicht ende die
breuckhafftigen straffen.

³³ Buijrspraeck gehouden
tot Ede den 14 april
1628

Is bij provisij toegestaen dat
de verckens zullen mogen gaen
acht dagen na datum deses
tot *Sint Victor*³⁴ toe, mits dat
een iegelick gehouden zal zijn
zijn vrede dicht te maken
binnen de *voorseide* acht dagen ende
zal een iegelick gehouden zijn
zo menige van zijne verck[ens]
bevonden worden in den engh
ofte in iemants koren, voor
ieder schaet van ieder vercken te
betalen ³⁵ 6 stuijvers ³⁶
voor den schoter mits nochtans
dat den schade welck de verckens
in iemants koern gedaen hebben,
datelick bij onpartijdigen sal geestie[meert]
worden ende voort mit executie
ingevordert so iemant bevonden
wort onwillich in *het* betalen.

³³ Hier staat in de marge: "buijrmeijsters/ Brant Rijckssen,/ Willem Janszsen".

³⁴ Heiligendag van St Victor: 20 april.

³⁵ Hier doorgehaald: "twaelf", het cijfer 6 bovengeschreven.

³⁶ Hier doorgehaald: "betalen".

Buurtboek Ede-Veldhuizen band 1, 1596-1628.

Buijspraeck gehouden
tot Ede den 6 april 1629.

Buijmeijsters ³⁷

³⁷ Namen niet ingevuld.